

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

Кафедра світового господарства і міжнародних економічних відносин

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Директор з науково-педагогічної роботи
Майя НІКОЛАСВА

" 08 " 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАКТИКУМ З АНАЛІЗУ МІГРАЦІЇ ТА РИНКУ ПРАЦІ КРАЇН ЄС

Рівень вищої освіти: *другий (магістерський)*

Галузь знань: *29 – Міжнародні відносини*

Спеціальність: *292 – Міжнародні економічні відносини*

Освітньо-професійна програма: *Міжнародні економічні відносини*

Робоча програма навчальної дисципліни «Практикум з аналізу міграції та ринку праці країн ЄС». – Одеса: ОНУ, – 2022. – 13 с.

Розробники: Якубовський С. О., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин ФМВПС ОНУ.

Цевух Ю.О., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин ФМВПС ОНУ.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин

Протокол № 1 від "26" серпня 2022 р.

Завідувач кафедри

(Сергій ЯКУБОВСЬКИЙ)
(ім'я Прізвище)

Погоджено із гарантом
ОПП

(Тетяна РОДІОНОВА)
(ім'я Прізвище)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК)
Факультету міжнародних відносин, політології та соціології

Протокол № 1 від "30" 08 2022 р.

Голова НМК

(підпис)

(Олег ХОРОШИЛОВ)
(ім'я Прізвище)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин

Протокол № 1 від "28" серпня 2023 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(ім'я Прізвище)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ___ від "___" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(ім'я Прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Очна форма навчання	Заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 залікових модулів – 2 змістових модулів – 2	Галузь знань 29 – Міжнародні відносини (шифр і назва) Спеціальність 292 – Міжнародні економічні відносини (код і назва) Рівень вищої освіти: <u>другий</u> (<u>магістерський</u>)	Дисципліна вільного вибору	Дисципліна вільного вибору
		<i>Рік підготовки:</i>	
		2-й	
		<i>Семестр</i>	
		3-й	
		<i>Лекції</i>	
		-	-
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		-	
		<i>Лабораторні</i>	
		30 год.	-
		<i>Самостійна робота</i>	
		60 год.	
Форма підсумкового контролю: залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: глибоке розуміння студентами змісту процесів міжнародної міграції населення, у тому числі, трудових ресурсів у країнах Європейського Союзу. Студенти знайомляться з впливом міграційних процесів на економічний розвиток приймаючих країн Євросоюзу, а також з методами його дослідження. Здобувачі навчаються проводити самостійні дослідження на теми причин виникнення та наслідків (позитивних та негативних) міграції, а також грошових переказів від мігрантів. Окрема увага приділяється міграційним потокам між Україною та країнами ЄС.

Завдання дисципліни:

- надати послідовний і систематичний виклад усього комплексу проблем, пов'язаних з процесами міжнародної міграції населення у сучасних МЄВ;
- дослідити причини та наслідки міжнародної міграції у країнах Європейського Союзу;
- ознайомити студентів з основами зовнішньої міграції з України;
- проаналізувати міграційні потоки між Україною та ЄС.
- розглянути права, обов'язки та проблеми українських мігрантів та біженців у країнах ЄС;
- навчити студентів проводити дослідження на відповідному рівні.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) загальних (ЗК):

ЗК5. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні

б) спеціальних/фахових (СК/ФК):

СК2. Здатність розробляти та аналізувати моделі розвитку національних економік і визначати їхню роль у сучасній світогосподарській системі.

СК9. Здатність до самонавчання, підтримки належного рівня знань, готовність до опанування знань нового рівня, підвищення своєї фаховості та рівня кваліфікації.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН1. Мати необхідні для професійної діяльності знання та навички з ділових комунікацій у сфері міжнародних економічних відносин, а також ефективно спілкуватися на професійному та соціальному рівнях, включаючи усну та письмову комунікацію іноземною мовою/іноземними мовами.

ПРН5. Оцінювати ступінь складності завдань при плануванні діяльності та опрацюванні її результатів.

ПРН7. Досліджувати й аналізувати моделі розвитку національних економік та обґрунтовувати заходи досягнення їх стратегічних цілей в умовах трансформації світогосподарських відносин.

ПРН14. Презентувати результати власних досліджень, шляхом підготовки наукових публікацій і апробацій на наукових заходах.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен *знати:*

- основні тенденції міграційних процесів у країнах ЄС;
- причини та наслідки міжнародної міграції у країнах Європейського Союзу;
- основні принципи міграційної політики Європейського Союзу;
- сучасні тенденції розвитку зовнішньої міграції з України;
- права, обов'язки та проблеми українських мігрантів та біженців у країнах ЄС.

вміти:

- досліджувати проблеми, пов'язані з процесами міжнародної міграції населення у сучасних МЄВ;
- виявляти сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Європейського Союзу;
- проводити дослідження і аналіз міграційних потоків між Україною та ЄС за останні 20 років на відповідному рівні;
- проводити дослідження і аналіз наслідків грошових переказів мігрантів з країн ЄС до України на відповідному рівні;
- застосовувати кумулятивні знання, наукові досягнення, інформаційні технології при здійсненні досліджень у сфері ринку праці та міжнародної міграції;
- знаходити засоби розв'язання проблем і прогнозувати майбутні наслідки прийнятих рішень;
- презентувати результати власних досліджень шляхом підготовки наукових публікацій і апробацій на наукових заходах.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Міжнародна міграція населення у країнах Європейського Союзу.

Тема 1. Процеси міжнародної міграції населення у сучасних МЄВ. Чинники трудової міграції. Наслідки міграції населення у приймаючих та країнах походження. Міжнародна міграція населення як чинник розвитку сучасних МЄВ. Динаміка глобальних міграційних процесів.

Тема 2. Основні тенденції міграційних процесів у країнах Європейського Союзу. Старіння населення та Індекс фертильності у країнах Європи. Динаміка зростання кількості мігрантів у країнах ЄС. Країни, що є найбільшими центрами тяжіння мігрантів у ЄС. Тенденції та динаміка зростання кількості мігрантів з країн, що не входять до складу ЄС.

Тема 3. Сучасний стан ринку праці країн ЄС. Структура робочої сили, динаміка зайнятості та безробіття у країнах ЄС. Поняття робочої сили (економічно активного населення). Рівень економічного розвитку, заробітної плати та умови праці у країнах ЄС як чинники притягання робочої сили.

Тема 4. Сучасна міграційна політика Європейського Союзу. Поняття міграційної політики. Міграційна політика ЄС в умовах демографічної кризи. Регулювання міграції у країнах ЄС. Методи дослідження наслідків грошових переказів мігрантів.

Змістовий модуль 2. Вплив міграції на ринок праці країн ЄС.

Тема 5. Вплив міграції на економічний розвиток європейських країн. Історична обумовленість та економічна обґрунтованість залучення іноземної робочої сили до країн Європи. Аналіз динаміки міграційних процесів у ЄС. Наукові методи дослідження впливу міграції на економічне зростання країн-реципієнтів ЄС.

Тема 6. Міграційні потоки між Україною та ЄС. Методи аналізу міграційних потоків між країнами. Регулювання міграції в Україні. Основні положення Закону України: «Про зовнішню трудову міграцію». Вплив іммігрантів на ринок праці та економічне зростання країн ЄС. Статистика надходжень грошових переказів мігрантів в Україну з країн ЄС.

Тема 7. Чинники зовнішньої міграції українських громадян. Сучасний стан міграційних процесів з України до ЄС. Географічна близькість як чинник еміграції українців до Євросоюзу. Динаміка еміграції українців за кордон. Причини еміграції трудових ресурсів з України. Вимушена міграція українських громадян в умовах військової агресії РФ проти України.

Тема 8. Вплив українських мігрантів на економіки країн-реципієнтів у ЄС. Динаміка зовнішньої міграції з України до ЄС. Причини трудової міграції українських громадян до країн ЄС. Основні країни призначення для українських мігрантів.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього о	у тому числі				Усього о	у тому числі			
		л	п/с	лаб	сп		л	п/с	лаб	сп
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Міжнародна міграція населення у країнах Європейського Союзу										
1. Процеси міжнародної міграції населення у сучасних МЄВ	8	-	-	2	6					
2. Основні тенденції міграційних процесів у країнах Європейського Союзу	12	-	-	4	8					
3. Сучасний стан ринку праці країн ЄС	12	-	-	4	8					
4. Сучасна міграційна політика Європейського Союзу	12	-	-	4	8					
Разом за змістовим модулем 1	44	-	-	14	30					
Змістовний модуль 2. Вплив міграції на ринок праці країн ЄС										
5. Вплив міграції на економічний розвиток європейських країн	10	-	-	4	6					
6. Міграційні потоки між Україною та ЄС	12	-	-	4	8					
7. Чинники зовнішньої міграції українських громадян	12	-	-	4	8					
8. Вплив українських мігрантів на економіку країн-реципієнтів у ЄС	12	-	-	4	8					
Разом за змістовим модулем 2	46	-	-	16	30					
Усього годин	90			30	60					

4. Теми семінарських занять.
Семінарські заняття не передбачені.

5. Теми практичних занять
Практичні заняття не передбачені.

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Процеси міжнародної міграції населення у сучасних МЄВ	2
2	Основні тенденції міграційних процесів у країнах Європейського Союзу	4
3	Сучасний стан ринку праці країн ЄС	4
4	Сучасна міграційна політика Європейського Союзу	4
5	Вплив міграції на економічний розвиток європейських країн	4
6	Міграційні потоки між Україною та ЄС	4
7	Чинники зовнішньої міграції українських громадян	4
8	Вплив українських мігрантів на економіки країн-реципієнтів у ЄС	4
	Разом	30

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми / види завдань	Кількість годин
1	Процеси міжнародної міграції населення у сучасних МЄВ / Підготовка до практичного заняття	6
2	Основні тенденції міграційних процесів у країнах Європейського Союзу / Підготовка до практичного заняття	8
3	Сучасний стан ринку праці країн ЄС / Підготовка до практичного заняття	8
4	Сучасна міграційна політика Європейського Союзу / Конспектування нормативних документів	8
5	Вплив міграції на економічний розвиток європейських країн / Підготовка і захист реферату	6
6	Міграційні потоки між Україною та ЄС / Підготовка і захист презентації	8
7	Чинники зовнішньої міграції українських громадян / Підготовка до практичного заняття	8
8	Вплив українських мігрантів на економіки країн-реципієнтів у ЄС / Підготовка до практичного заняття	8
	Разом	60

9. Методи навчання.

Дискусія, обговорення проблемних питань, ділова гра, виконання самостійних завдань, конспектування, підготовка і захист презентації, підготовка і захист рефератів.

10. Методи контролю

Поточне оцінювання усних відповідей та письмових завдань; оцінювання завдань, що виносяться на самостійне опрацювання, оцінювання презентації і реферату.

Періодичний контроль: письмовий тест після кожного змістовного модуля.

Підсумковий контроль: залік.

*Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень
здобувачів вищої освіти*

Відмінно (90-100). Студент відповідав на практичних заняттях, здав усі завдання і написав періодичні контролі в обумовлений термін. Розуміє сутність та економічний зміст понять «міжнародна трудова міграція», «грошові перекази мігрантів». Володіє знаннями про сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Європейського Союзу, а також про права, обов'язки та проблеми українських мігрантів та біженців у країнах ЄС. Вміє проводити аналіз динаміки міграційних потоків між Україною та країнами ЄС, а також аналіз наслідків грошових переказів мігрантів з країн ЄС до України.

Добре (75-89). Студент відповідав на практичних заняттях, здав більшу частину завдань, написав періодичні контролі в обумовлений термін. Розуміє сутність та економічний зміст понять «міжнародна трудова міграція», «грошові перекази мігрантів». Володіє знаннями про сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Європейського Союзу. Вміє проводити аналіз динаміки міграційних потоків між Україною та країнами ЄС, а також аналіз наслідків грошових переказів мігрантів з країн ЄС до України.

Задовільно (60-74). Студент здав окремі вирішені вправи, написав не всі періодичні контролі. Розуміє соціально-економічний зміст понять «міжнародна трудова міграція», «грошові перекази мігрантів». Володіє знаннями про сучасні тенденції розвитку міжнародної міграції у країнах Європейського Союзу. Вміє проводити аналіз динаміки міграційних потоків між Україною та країнами ЄС.

11. Питання для підсумкового контролю

1. Процеси міжнародної міграції населення у сучасних МЄВ.
2. Міжнародна міграція населення як чинник розвитку сучасних МЄВ.
3. Чинники трудової міграції.
4. Наслідки міграції населення у приймаючих та країнах походження.
5. Динаміка глобальних міграційних процесів.
6. Основні тенденції міграційних процесів у країнах Європейського Союзу.
7. Старіння населення та загальний індекс фертильності у країнах Європи.
8. Динаміка зростання кількості мігрантів у країнах ЄС.
9. Країни, що є найбільшими центрами тяжіння мігрантів у ЄС.
10. Тенденції та динаміка зростання кількості мігрантів з країн, що не входять до складу ЄС.
11. Сучасний стан ринку праці країн ЄС.
12. Структура робочої сили, динаміка зайнятості та безробіття у країнах ЄС.
13. Поняття робочої сили (економічно активного населення).
14. Рівень економічного розвитку, заробітної плати та умови праці у країнах ЄС як чинники притягання робочої сили.
15. Сучасна міграційна політика Європейського Союзу.
16. Поняття міграційної політики.
17. Міграційна політика ЄС в умовах демографічної кризи.

18. Регулювання міграції у країнах ЄС.
19. Методи дослідження наслідків грошових переказів мігрантів.
20. Вплив міграції на економічний розвиток європейських країн.
21. Історична обумовленість та економічна обґрунтованість залучення іноземної робочої сили до країн Європи.
22. Аналіз динаміки міграційних процесів у ЄС.
23. Методи аналізу міграційних потоків між країнами.
24. Наукові методи дослідження впливу міграції на економічне зростання країн-реципієнтів ЄС.
25. Міграційні потоки між Україною та ЄС.
26. Регулювання міграції в Україні. Основні положення Закону України: «Про зовнішню трудову міграцію».
27. Вплив іммігрантів на ринок праці та економічне зростання країн ЄС.
28. Статистика надходжень грошових переказів мігрантів в Україну з країн ЄС.
29. Чинники зовнішньої міграції українських громадян.
30. Сучасний стан міграційних процесів з України до ЄС.
31. Географічна близькість як чинник еміграції українців до Євросоюзу.
32. Динаміка еміграції українців за кордон.
33. Причини еміграції трудових ресурсів з України.
34. Вимушена міграція українських громадян в умовах військової агресії РФ проти України.
35. Вплив українських мігрантів на економіку країн-реципієнтів у ЄС.
36. Динаміка зовнішньої міграції з України до ЄС.
37. Причини трудової міграції українських громадян до країн ЄС.
38. Основні країни призначення для українських мігрантів.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Підсумковий контроль

Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Залік	Сума балів
30	30	40	100

Поточний та періодичний контроль

Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				Сума балів
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	
5	5	5	5	5	5	5	5	60
Контрольна робота за змістовим модулем 1 – 10				Контрольна робота за змістовим модулем 2 – 10				

T1, T2, ... T8 – теми змістових модулів

*Примітка: У ході поточного контролю студент може отримати по 30 балів за кожним змістовим модулем (виконання самостійних завдань, відповіді на практичних заняттях, контрольна робота). Контрольна робота за змістовим модулем здійснюється у формі письмових тестових завдань після завершення вивчення навчального матеріалу кожного змістового модуля. Тестові письмові завдання для модульних контрольних робіт складаються з 10 тестових завдань і повністю відповідають змісту навчального матеріалу модуля. За кожну правильну відповідь на одне тестове завдання студент отримує 1 бал. Фінальна оцінка з

навчальної дисципліни це сума балів за поточний, періодичний та підсумковий контроль.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
85 – 89	B	Добре	
75 – 84	C		
70 – 74	D	Задовільно	
60 – 69	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Робоча програма навчальної дисципліни «Практикум з аналізу міграції та ринку праці країн ЄС».

Силабус «Практикум з аналізу міграції та ринку праці країн ЄС».

Цевух Ю. О. Ринок праці, міграція та соціально-економічний розвиток Європейського Союзу та України: навч.-метод. посіб. – Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. — 139 с.

14. Рекомендована література

Основна

1. Кількість вакансій та кількість зареєстрованих безробітних у розрізі професій. *Державний центр зайнятості*. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/69> (дата звернення: 01.08.2023)
2. Розмір заробітної плати у вакансіях. *Державний центр зайнятості*. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/69> (дата звернення: 01.08.2023)
3. Цевух Ю. О. Ринок праці, міграція та соціально-економічний розвиток Європейського Союзу та України: навч.-метод. посіб. – Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. — 139 с
4. Цевух Ю.О. Якубовський С.О. Міжнародна міграція робочої сили як чинник економічного розвитку країн: монографія. Одеса: Одес. нац.ун-т імені І.І. Мечникова. 2017 – 235 с.
5. Шергіна Л. А., Бурма Ю.В. Вплив міграції людських ресурсів на економічний розвиток країн. *Економічні студії – науковий журнал Львівської економічної фундації*. 2018 р. №1 (19) . – С. 88-92.
6. Dominese G., Yakubovskiy S., Tsevukh J., Rodionova T. Impact of International Migration Flows on the European Union and Ukraine. *Transition Studies Review*. 2020.

Vol. 27(2). URL: <https://transitionacademiapress.org/jtsr/article/view/301> (accessed 24.12.2022).

7. EU migration and asylum policy. *European Council*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/> (accessed 25.08.2023)

8. Migration and Development Brief 37. *World Bank Group*. November 2022. URL: <https://www.knomad.org/publication/migration-and-development-brief-37> (accessed: 10.05.2023)

9. Report on the human rights situation in Ukraine. 1 February – 31 July 2022. 27 September 2022 *United Nations. Human rights*. URL: <https://ukraine.un.org/en/201055-report-human-rights-situation-ukraine> (accessed 27.05.2023)

Додаткова

1. Міграція в Україні: цифри і факти. *Міжнародна організація з міграції (МОМ)*, 2021. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/resources/mihratsiya-v-ukrayini-tsyfry-i-fakty-2021> (дата звернення: 10.01.2023)

2. Про зовнішню трудову міграцію: Закон України №761-VIII від 5.11.2015. Редакція від 27.12.2019. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 49-50, ст.463. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-19#Text> (дата звернення: 03.08.2022).

3. Туча О., Співак І., Бондаренко О., Погарська О. Вплив українських мігрантів на економіки країн-реципієнтів. *Національний Банк України. Дослідження*. Грудень 2022. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Migration_impact_2022-12-15.pdf(дата звернення: 01.08.2023)

4. Цевух Ю. О. Бобришева В. В. Актуальні тенденції ринку праці Європейського Союзу. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції менеджмент, аудит і фінанси: стан, перспективи та розвиток*. 2021. С.9-14.

5. Цевух Ю.О., Крупиця А.С. Сучасний стан міграційних процесів у країнах Вишеградської четвірки. *30 років Вишеградської четвірки – економічна оцінка розвитку країн: досягнення, перспективи та уроки для України: матеріали міжн. наук. круглого столу кафедри менеджменту та Інституту права, економіки та міжнародних відносин, присвячений 30-річчю Вишеградської четвірки* (19 лют.2021 р.). / під ред. д.е.н., проф. Т. В. Деркач, д. ф.-м. н., проф. М. П. Коваленко. Міжнародний гуманітарний університет. Одеса: МГУ. 2021. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/30922> (дата звернення: 1.03.2022)

6. Цевух Ю. О., Крупиця А. С. Вплив грошових переказів мігрантів на економіку країн Центральної та Східної Європи. *Механізми забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, перспективи, міжнародний досвід: матеріали III міжнар. наук.-практ. інтернет- конференції* (Харків, 10 лист. 2022 р.) / Державний біотехнологічний університет. Харків, 2022. С. 173-176.

7. Цевух Ю. О. Роль грошових переказів мігрантів у розвитку економіки країни. *Вісник соціально-економічних досліджень: зб.наук.праць ОДЕУ*. 2012. № 4 (47). – С. 105-109.

8. Migration and Development Brief 34. *World Bank Group*. May 2021. URL: <https://reliefweb.int/report/world/migration-and-development-brief-34-enarruzh> (accessed: 10.07.2023)

9. Tsevukh Y., Bobrysheva V., Krupytsia A. The impact of labour market on migration process in the Central and Eastern Europe. *Економіка та суспільство: ел. журнал*. 2021. № 32 С. 1-6. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/32> (дата звернення: 1.02.2023).

15. Електронні інформаційні ресурси

1. European Commission. *Eurostat*. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>. (дата звернення: 01.08.2023).
2. International Organization for Migration. *Data and Research*. URL: <https://www.iom.int/> (дата звернення: 02.08.2023).
3. Migration Policy Institute. *Publications*. URL: <https://www.migrationpolicy.org/> (дата звернення: 01.08.2023).
4. The World Bank. *The World Bank Open Data*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator> (дата звернення: 01.08.2023).
5. United Nations. *Human rights*. URL: https://www.ohchr.org/en/migration?gclid=Cj0KCQiArsefBhCbARIsAP98hXT4UNm71iF4RIawowFfCvb_2SbkdNuJC6VJfoU_0Ph0NWQSB36X5pUaAmiFEALw_wcB (accessed 27.07.2023).
6. UNRIC Library Backgrounder: Ukraine (pre 2022). United Nations. Regional information centre for Western Europe. <https://unric.org/en/unric-library-backgrounder-ukraine-pre-2022/> (accessed 27.05.2023).